

σεων, θεωρούμεν ὡς τινὰ συρμόν τὸ ἀναζητεῖν πρὸ πάντων ἐν τοῖς νεωτέροις ἤθεσι καὶ ἐν ταῖς νεωτέροις γλώσσαις ὠφέλιμόν τινα καὶ ὅπως πρακτικὴν ἐκπαίδευσιν, ἣτις, ὡς τινες λέγουσιν, οὐ δύναται προσελθεῖν ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, καθ' ἧς ὁσημέραι ἀκούω ἀνανεούμενον ἐπιχειρήματι λίαν παράδοξον. Λέγουσιν ἡμῖν, ὅτι ἡ τοιαύτη σπουδὴ εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, ὡς ἀμελουμένη ὑπὸ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν αὐτῶν, καὶ ἰδίως περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης λέγουσιν, ὅτι οἱ διδασκόμενοι αὐτὴν τάχιστα ἀπομνησθάνουσιν ὅ,τι ἐν ταῖς Γυμνασίαις ἔμαθον. Οὕτω λοιπὸν ἡ τῶν μαθητῶν ἀμέλεια, ἧς αἰτία πολλάκις ἐστὶν ἡ τῶν πατέρων ὀλιγωρία, ἀποτελεῖ φρικτὴν προκατάληψιν κατὰ τοῦ μέρους τούτου τῆς παρ' ἡμῖν δοκίμου ἐκπαιδεύσεως. Ἄλλ' ἐπεθύμουν ὡς ἀληθῶς ἀκοῦσαι, ποῖον ἄλλο μέρος τῶν ἡμετέρων προγραμμάτων οὐ καταστρέφεται διὰ τοιούτου ἐπιχειρήματος. Δάθωμεν (καὶ τοῦτο δι' ἐκείνους ἐξ ἡμῶν, ὅσοι ἐπιδίδονται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλολογίας) τὰ μαθηματικά, τὴν στοιχειώδη φυσικὴν καὶ χημείαν. Τί ἐκ τῶν μαθημάτων τούτων διατηρήσαμεν ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Γυμνασίου ἀποφοίτησιν; Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν λόγον ὀφείλομεν καὶ τὰ μαθήματα ταῦτα ὡς ἀνωφελῆ, μᾶλλον δὲ ὡς ἐπιβλαβῆ, ἀποσκορακίσαι, ἅτε δὴ καταναλίσκοντες ἐν αὐτοῖς τὸν εἰς πρακτικώτερας μαθήσεις χρησιμεύοντα χρόνον. Ἄλλ' ὅμως τὸ μικρὸν ἐκείνο μέρος τῶν ἐπιστημῶν, ὃ ἐδιδάχθημεν, καὶ ὅπερ ἐφεξῆς οὐδέποτε ἔσται κύριον ἡμῶν ἐνασχόλημα, συντελεῖ μετὰ τῶν ἄλλων γνώσεων εἰς τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν ἡμῶν περὶ τε τὸ ὀρθῶς ἐννοεῖν καὶ τὸ ὀρθῶς κρίνειν. Ἀλλὰ πρὸς τίνα τῶν εἰδικῶν μαθησεων δύναται εἶναι ἀλυσιτελής ἡ μετὰ λόγου σπουδὴ καὶ μελέτη τῆς φιλολογίας, τῆς τέχνης, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ὅστις πρῶτος καὶ παντὸς ἄλλου μᾶλλον ἐδίδαξεν ἡμᾶς πάντα ταῦτα; Ἀναντιρρήτως ὀφείλομεν πᾶσαν ἡμῶν ἐπιστῆσιν τὴν προσοχὴν εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ παρόντος, καὶ ἀποδέξασθαι ἢ ἀναζητῆσαι ὅ,τι δύναται ἐπεκτείνειν καὶ ἐμπεδῶσαι τὴν τε ἐκπαιδεύσειν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἀγωγὴν τῆς καρδίας, οὐδαμῶς ἐπιτιθέντες βάρη δυσβάστακτα ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου νέου. Ἄλλ' ἀποφύγωμεν ἐπιμελῶς τὴν ἀπαίσιον ταύτην περιφρόνησιν, ἣτις κινδυνεύει διακόψαι ἄνευ λόγου τινὸς τὰς ὠραιότερας παραδόσεις τῆς Γαλλικῆς κοινωνίας· ἐγκαταλίπωμεν δὲ τοὺς στενοὺς ἐκείνους ὑπολογισμοὺς, οἵτινες ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ παρασκευάσαι τοὺς πολίτας πρὸς τὴν ἀμεσον ὑπηρεσίαν τῆς πολιτείας, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ταπεινώσουσι καὶ περιορίσουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ μάλιστα διαστρέψουσι τὴν κρίσιν αὐτῶν, περικλείον-

τες αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τῶν χυδαίων συμφερόντων.

(Τὸ δευτέρον μέρος δημοσιευθήσεται ἐν τῷ ἐφεξῆς ἐκδομένῳ τεύχει.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ὁρθόδοξος Ἑλλάς ἤτοι περὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν γραψάντων κατὰ Λατίνων καὶ περὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν ὑπὸ Ἄνδρον. Κ. Δημητρακοπούλου ἀρχιμανδρίτου. Ἐν Λαϊψίᾳ 1872.

Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία ἐν Βενετίᾳ.— Ἱστορικὸν ὑπόμνημα Ἰωάννου Βελοῦδου. Ἐν Βενετίᾳ 1872.

Μελέτη περὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου (συγγραμμὰ βραβευθὲν ἐν τῷ ῥοδοκανακείῳ φιλολογικῷ διαγωνισμῳ), τόμ. Α'. Νεοελληνικὴ μυθολογία. (Μέρος α.) Ἐν Ἀθήναις 1871.

Τὸ νέον φιλοπόνημα τοῦ ἀρχιμανδρίτου Ἄνδρονίκου εἰ καὶ ἔχει ἰδιάζοντα τὸν σκοπὸν, οὐδὲν ἥττον ἀνάγεται εἰς τὰς γενικώτερας αὐτοῦ μελέτας, τὰς περὶ τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας *). Ἐδωκε δὲ εἰς τὴν μονογραφίαν ταύτην ἀφορμὴν ἢ λοιδοροὺς ἐκείνη ἀπόφανσις τοῦ Ἀλλατίου εἰπόντος ὅτι, « μόνον δύο τρεῖς ἀπόκοτοι, ἀμαθεῖς καὶ λολοὶ σχισματικοὶ ἔγραψαν κατὰ τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας. » Ὁ ἀρχιμανδρίτης ἐπιχειρήσας νὰ ἐξετάσῃ τίνες ἦσαν οἱ ἀμαθεῖς καὶ οἱ λολοὶ τοῦ Χίου παπιστοῦ, εἶδεν ὅτι, πλὴν πολλῶν ὧν τὰ συγγράμματα λαυθάνουσιν αὐτὸν ἢ καὶ μένουσιν ἀνέκδοτα, ἑκατὸν ἐννευήκοντα πέντε ἄνδρες σοφοὶ ἀπὸ τῆς Θ' μέχρι τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος ἐστηλίτευσαν τὰ τῶν Λατίνων, καὶ μεταξὺ αὐτῶν Φώτιος ὁ πολὺς, Μιχ. ὁ Κτρουλάριος, Θεοφύλακτος ὁ Βουλγαρίας, Θεοδ. ὁ Βαλσαμών, Νικήτας ὁ Χωνιάτης, Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, Μάρκος ὁ Εὐγενικός, Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, Μάξιμος ὁ Μαργούνης, Γαβριὴλ ὁ Σεβῆρος, Κύριλλος ὁ Λούκαρις, Γεώργιος ὁ Κορέσιος, Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος καὶ ἄλλοι ὀνομαστοὶ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ εὐσεβείᾳ. Ἀξιόλογον ἄρα τὸ ἔργον τοῦ ἀρχιμανδρίτου, καθόσον μάλιστα μανθάνομεν ἐξ αὐτοῦ, ὅτι πολλὰ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἑλληνικὰ χειρόγραφα κεῖνται ἄγνωστα εἰς τὰς ξένας βιβλιοθήκας. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ τοῦ ἡμετέρου συγγραφέως οἱ πόνοι θὰ ἔμενον ἄγνωστοι ἂν φιλότιμος ὁμογενὴς, ὁ Κ. Ι. Χ. Παντελίδης, δὲν ἀνελάμβανε τὴν δαπάνην τῆς ἐκδόσεως.

Καὶ ἕτερόν τι δὲ σαφηνίζεται ἐκ τίνος ὑποσημειώσεως. Τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρου ἡ γῆ τῆς γεννήσεως διεφιλονεικήθη πρὸ τινῶν ἑτῶν, ὡς γνωστὸν καὶ εἰς

*) Ἰδε Πανθ. Τόμ. ΚΒ' σελ. 21.

της *Πανδώρας* τοὺς ἀναγνώστας· οἱ μὲν ἔλεγαν αὐτὸν Κερκυραῖον, οἱ δὲ Ζακύνθιον, ἕως οὗ ἐξενίασεν ἡ γνώμη τῶν τελευταίων· ἀλλ' ὁ ἀρχιμανδρίτης βεβαίως ὅτι κατήγετο ἐκ Κερκύρας, διότι αὐτὸς οὗτος ὁ Εὐγένιος ἐγγράφει φοιτητῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Χάλλης τῇ 25 Μαΐου τοῦ 1765 ἔτους, προσέθετο εἰς τὸ κύριον ὄνομα τὸ *Corsycensis* (σελ. 189).

Καὶ τὸ *Ἱστορικὸν Ὑπόμνημα* εἶναι ἄξιον ἀναγνώσεως, ὃ δ' ἐπιξερχόμενος αὐτὸ δύο τινὰ θαυμάζει, τὴν προσκόλλησιν τῶν Ἑλλήνων ὅπου καὶ ἂν εὕρισκονται καὶ ὅσον καὶ ἂν πιέζονται εἰς τὸ πάτριον δόγμα, καὶ τὴν ἀγάπην αὐτῶν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Κατὰ τὸν Κ. Βελοῦδιον ἡ εἰς Βενετίαν μετάβασις Ἑλλήνων ἤρξατο τὴν 14' ἑκατονταετηρίδα, ὑπερηύξησε δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ὅτε καὶ λόγιοι, καὶ ἔμποροι, καὶ ναυτικοί, καὶ τεχνῖται, καὶ αὐτοκρατορικοὶ γόνοι συνέρχοντο ἐκεῖ φεύγοντες τὴν τυραννίαν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς ὀρθοδόξους ἰερεῖς νὰ τελῶσι τὰ τῆς θρησκείας αὐτῶν εἰς θυσιαστήρια ἰδιαιτέρως ἐντὸς ξένων ἐκκλησιῶν· περὶ τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος ζητήσαντες ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἀνεγείρωσιν ἴδιον ναὸν, τὸν καὶ μέχρι τῆς σήμερον σωζόμενον, ναὸν μεγαλοπρεπῆ, οὗ τινος ἡ μὲν οἰκοδομὴ διήρκεσεν ἔτη τριάκοντα τέσσαρα, ἡ δὲ δαπάνη συνεποσώθη εἰς δεκαπέντε καὶ ἐπέκεινα χιλιάδας δουκάτων.

Καὶ δὲν ἐφρόντισαν μόνον περὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς γλώσσης, τὴν ὁποῖαν ἀνεκαθεν ἐθεώρησαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἀχώριστον ἀπ' ἐκείνης· διότι μετ' ὀλίγον ἰδρύσαντο δύο σχολεῖα, τὸ μὲν τῶν κορασιῶν ἐντὸς τοῦ παρ' αὐτῶν οἰκοδομηθέντος γυναικείου μοναστηρίου, τὸ δὲ τῶν ἀρρένων, τὸ φροντιστήριον τοῦ Θωμᾶ Φλαγγίνη, ἐν ᾧ ἐδίδαξαν ἄνδρες πολυμαθεῖς, οἷοι Μηνιάτης, Παιτουσαί, Κατήφορος καὶ Βλαντῆς. Καὶ βιβλιοθήκην δὲ κατήρτισαν, οὐκ ὀλίγα περιέχουσαν χειρόγραφα, ἃ τινὰ ἀγνοεῖ καὶ ὁ συγγραφεὺς πῶς διεσκορπίσθησαν μετὰ ταῦτα. Ἀλλὰ καὶ νοσοκομεῖον ἀνήγειραν, καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ἐμερίμνησεν χάριν τῆς συμπήξεως καὶ τῆς καθ' Ἑλληνικὰς ὑπάρξεως τῆς κοινότητος.

Ταῦτα βλέπουσα ἡ ἐν Ρώμῃ παπικὴ ἐξουσία πάντα λίθον ἐκίνησε, καὶ βίαν, καὶ δόλον, καὶ καταπίεσις, ἐντα διαφθεῖρη τὴν συνείδησιν τῶν παροίκων· ἀλλ' αὐτοὶ ὑπέμενον μετὰ μεγίστης καρτερίας τὰς καταδρομὰς, καὶ μετὰ μείζονος θαρρόους ἐπάλαισαν ἐπὶ πολὺν χρόνον, μέχρι τοῦ 1780 ἔτους, ὅτε « ἡ ψυχομαχοῦσα ἀριστοκρατία ἰδοῦσα τὸ ἀκλόνητον καὶ ἀπαράφθορον τῶν Ἑλλήνων, ἐψήφισε νὰ ἐκτελῶσιν οὗτοι ἀνενοχλήτως καὶ μονίμως τὰ τῆς θρησκείας αὐτῶν, καὶ τῶν ἐθίμων καὶ συνθηθειῶν » (σελ. 100).

Εἶχον δὲ οἱ ὁμογενεῖς καὶ ἀρχιερεῖα ἀπὸ τῆς 15' ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς πτώσεως τῆς βενετικῆς πολιτείας, γενομένης περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ὁ ἐκ Μονεμβασίας Γαβριὴλ Σεβῆρος, ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν, μεταβὰς τὸ 1575 πρὸς καιρὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐχειροτονήθη μητροπολίτης τῆς ἐν Λυδία Φιλαδελφείας· ἀλλ' ἡ ἐν Βενετίᾳ ἑλληνικὴ κοινότης, ἣ τις συνεκροτεῖτο τότε ἐκ τεσσάρων καὶ ἔτι πρὸς χιλιάδων ὀρθοδόξων, καθικέτευσε τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν νὰ μεταστήσῃ τὸν θρόνον τοῦ Μητροπολίτου εἰς Βενετίαν, « ὅπως ἀρχιερατικῶς νοουθετῆ, ποιμαίνῃ καὶ εὐλογῆ. » Ἡ συγκατάθεσις ἐχορηγήθη, καὶ ἔκτοτε ὁ τε Σεβῆρος καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐπιτιλοφοροῦντο ὑπέρτιμοι καὶ ἑξαρχοὶ πάσης Λυδίας, καὶ χαρακτηρὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου ἔφερον οὐ μόνον ἐν Βενετίᾳ ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν Δαλματίαν (σελ. 67). Ἐπαυσε δὲ ἡ ἀρχιερατικὴ διοίκησις τὸ 1797 ἔτος, ὅτε καταργηθεῖσιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Βενετίας, ἀπώλεσε καὶ ἡ κοινότης τῶν Ἑλλήνων ἅπασαν τὴν περιουσίαν αὐτῆς, ἣτοι ἐν ἑκατομμύριον, 665 χιλ. καὶ 800 φράγκα.

Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Βελοῦδου περιλαμβάνονται καὶ ἕτερα περιεργα, οἷον τὸ ἱστορικὸν τῶν ἐν Βενετίᾳ τυπογραφείων, αἱ ἐν τῷ ναῷ ἐπιγραφαὶ, τὰ ὀνόματα τῶν ἐφημερίων ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως αὐτοῦ, τὰ τῶν προεστώτων καὶ διδασκάλων, καὶ ἄλλα.

Τὴν δὲ *Μελέτην ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων*, κριθεῖσαν, ἀνακριθεῖσαν καὶ στεφθεῖσαν τῷ τῆς *δάφνης Παλλῆ* ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ ῥοδοκανακείου διαγωνίσματος ἐπιτροπῆς, ἀναγγέλλομεν μόνον. Ὁ συγγραφεὺς λέγει ὅτι πρὸς τῇ δάφνῃ ἐπεδαφιλεύθη αὐτῷ καὶ τὸ χρηματικὸν βραβεῖον· ἀλλ' ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἐπιτροπῆς ἀναγινώσκομεν ὅτι « διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς πραγματείας ἀναβάλλεται ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἄθλου. » Φαίνεται λοιπὸν ὅτι οἱ ἀγωνοδῖκαι σκεφθέντες ὠριμώτερον ἀπένειμον καὶ τοῦτο, καλῶς πράξαντες, ἂν ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ πράξωσιν οὕτω μετὰ τὴν πάγκοινον τελετὴν καὶ τῆς δημοσίᾳ ἀνακηρυχθεῖσαν ἀπόφασιν.

Ὁ συγγραφεὺς, οὗ τινος τὴν εὐφυΐαν καὶ τὸ φιλόπονον ὃ μὲν ἀναγνώστης ἔμαθεν ἐκ πολλῶν αὐτοῦ ἔργων δημοσιευθέντων διὰ τῆς *Πανδώρας*, ἡμεῖς δὲ ἐνισχύσαμεν πρεθύμως καὶ φιλοστοργῶς, ἀγανακτεῖ, καὶ μετὰ τινος μάλιστα δριμύτητος, κατὰ τῆς ἐπιτροπῆς, ὡς αὐστηρῶς περὶ τὰς κρίσεις. Ἀλλ' ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ συναυλήσῃ καὶ αὐτὸς, ἔστω καὶ βραβευθεῖς, τὸ ἀένανον ἐπιμελώδημα, τὸν κοινὸν ἐπώδων τῶν ἐν Ἀθήναις διαγωνιζομένων; Καὶ πιθανὸν μὲν νὰ μὴ ἦναι πάντῃ ἀβάσιμος ἡ ἀγανάκτησις, διὰ τοῦτο ὅπως οἱ δικασταὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ κρίνωσιν, οὕτω καὶ αὐτὸς ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀποκρί-

γηθῆ, τῆς ἐλευθερίας οὐσης πρὸς πάντας ἴσης· ὁμιλοῦντες ὁμῶς περὶ τῶν ἡμετέρων διδασκάλων, ἐκείνων οἱ τινες διήνοιξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ ἐξαιρέτως περὶ γεραρῶν τοῦ ἔθνους διδασκάλων οἷος ὁ Ἀσώπιος, ὀφείλομεν καὶ ἀδικηθέντας ἑαυτοὺς ἀνομιζώμεν, ν' ἀνασπῶμεν ὁπωσοῦν τὰ ἥνια τῆς γλώσσης. « Οὐ παύσει τούτου καταφρονῶν, εἶπεν ὁ Πλάτων πρὸς νέον θρασυνόμενον κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς, δι' ἃν μέγα φρονεῖν ἀξιοῖς; » Καὶ σημειωτέον ὅτι οἱ διδάσκαλοι εἰσὶ, κατ' Ἀλέξανδρον τὸν Μέγαν, καὶ τῶν πατέρων τιμιώτεροι.

Φρονοῦμεν δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ ἀγωνοδίκαι, εἰ καὶ μυκτριζονται ἐν σελ. λθ' ὅτι, « παντάλασι δὲν ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέντος συγγράμματος » (καὶ τούτου δοθέντος ἡμάρτησεν ὁ συγγραφεὺς δεχθεὶς ἄκριτος τὸν τε κόττινον καὶ τὸ γέρας), δὲν ἐφάνησαν ὅσον κατηγοροῦνται ἐπιπόλαιοι· διότι, ὅσον καὶ ἂν διασχυρίζεται ὅτι νεωτέρας τις παροιμία ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἀρχαίαν, ἢ ὅτι ἀπαγορευομένης τῆς ἐρεύνης περὶ τὰ τῆς θρησκείας ἀπαγορευομένης ἢ ἐπιστήμης, καὶ ὅσον καὶ ἂν ἀγωνίζεται νὰ δικαιολογήσῃ τὰ περὶ τὴν γλῶσσαν πλημμελήματα, οὐδὲν ἕτερον ἀποδεικνύει ἢ ὅτι ἔχει ὑπερβάλουσαν τὴν φιλοτιμίαν. Τὴν περὶ θρησκευτικῶν συζητήσεων οὐδεὶς ἐμποδίζει, ἐὰν σκοπὸν ἔχῃ εἰλικρινῆ ἐπιστημονικὴν ἐπανόρθωσιν· ἀλλὰ προκειμένου περὶ ἀγοραίων Καλικαντζάρων καὶ καθημαξομένων Νεραϊδῶν νὰ διασύρωνται τὰ θεῖα, ἡμεῖς τοῦλάχιστον πασάμενοι μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ πλέον αὐτῆς σιγματίζομεν τὴν τόλμην, οὐχὶ ἀπλῶς ὡς ἀπερίσκεπτον ἀλλ' ὡς ἔθνοβλαβῆ. Τὸν Ρέναν οὐδεὶς ἴσως ἤθελε μεμφθῆ ἐὰν ἔλεγεν ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ὅσα εἶπεν· αὐτὸς ὁμῶς ἐπιτρέψας νὰ γίνωσιν ἀλλεπάλληλοι ἐκδόσεις τοῦ πονήματος αὐτοῦ χάριν τοῦ λαοῦ (éditions populaires), καὶ νὰ πωλῆται ἕκαστον ἀντίτυπον ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς, ἐφωράθη ὅτι ἔγραψεν ἵνα κρημνίσῃ. Ἀλλὰ πρὶν ἢ κρημνίσετε τὴν στέγην, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὁποίας καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν ἔσωσαν καὶ ὑμεῖς σώζετε τὴν κεφαλὴν, καὶ τί λέγω ὑμᾶς καὶ τοὺς πατέρας ὑμῶν, αὐτὴ ἡ πατρίς ἐσώθη, φροντίσατε ν' ἀνεγείρετε ἂν δύνασθε ἑτέραν ἀσφαλεστέραν, ἀληθεστέραν, ἐπιστημονικωτέραν, ὡς ἀξιοῦτε, ἵνα μὴ ἐν τοσοῦτῳ κυλιόμενοι ἐν ὑπαίθρῳ, γίνωμεν ὀλοκαύτωμα καὶ βορὰ τοῦ καύσωνος, τῶν παγετῶν καὶ τῶν θηρίων.

Περὶ δὲ τῆς γλώσσης ἐπαναλαμβάνομεν τὸ κατὰ κόρον ρηθὲν ὑπὸ τε ἄλλων καὶ ἐν τῷ ἀνα χειρας περιοδικῷ, ὅτι ἡ σπουδὴ τῆς ἑλληνικῆς παραμελεῖται σήμερον. Ἐπειδὴ δὲ οὔτε προαίρεσιν ἔχομεν νὰ ψέξωμεν, οὐδ' ὑπὸ διδασκαλικοῦ πόθου κινιζόμεθα νὰ διδάξωμεν, ἐνθυμίζομεν μόνον τῷ ἡμετέρῳ συγγραφεὶ ὅτι δὲν ἀρκεῖ « ἃ δεῖ λέγειν, ἀλλὰ καὶ ὡς

δεῖ λέγειν. » Ὁ λόγος δὲν προτείνουσιν οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν σπουδόντων ἐπ' ἀθηνασίαν ὅτι ἐπέλειπεν αὐτοῦ ὁ χρόνος, μόνον πρὸς τοὺς καθ' ἡμέραν καὶ περιοδικῶς γράφοντας ἐπιτρέπεται· παρὰ τοῦ συγγραφέως ὁμῶς τὸ κοινὸν ἀπεκδέχεται οὐχὶ εὐρεσιλογίας ἢ ἀγωνισμῶν ἐς τὸ παραχρῆμα, ἀλλὰ σύγγραμμα ὅσον ἐνεστὶν ἐντελέστερα ἐπεξεργασμένον, σύγγραμμα *præsectum decies, castigatum ad unguem*, καθ' Ὁράτιον *).

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐδημοσίευσεν διὰ τῆς «Κλειῦς» μακρὰν ἀνάλυσιν τῶν ἐν τῷ Βιενναίῳ κώδικι περιεχομένων πολλῶν περιέργων μνημείων τῆς νεωτέρας τῶν Ἑλλήνων ποιήσεως. Ὁλόκληρα δὲ τὰ ποιήματα ταῦτα ἀντιγραφέντα ὑπ' ἐμοῦ δημοσιεύονται ὅσον οὐπω ἐν ταῖς γνωσταῖς συλλογαῖς τῶν κυρίων Wagner καὶ Legrand, ἐκτὸς τοῦ περὶ Ξενητίας ἔνθ' ἡμεῖς πρῶτον διὰ τῆς «Παρδώρας» ἐκδιδόμενου. Ἐπειδὴ δ' ἴσως οἱ ἀναγινώσκοντες δὲν ἔχουσι πρόχειρα τὰ περὶ τῆς ἡλικίας τῶν ποιημάτων τούτων ἐν τῇ εἰρημένῃ εφημερίδι γραφέντα, σημειῶ, ὅτι τὸ δημοσιευόμενον στιχοῦργημα τοῦ Ξενητευμένου Ἀλεξίου ἐποιήθη περὶ τὰς ἀρχὰς ἢ τῇ μέσῃ τῆς 15' ἑκατοστῆς τριῖδος.

Ἐν Γαλαξειδίῳ 20 Φεβρουαρίου 1872.

Κ. ΣΑΘΑΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΞΕΝΗΤΙΑΣ.

Θέλω νὰ κάτσω ταπεινῶς ὁ περκαυμένος διὰ ν' ἀρχίσω τίποτε ἐκ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου, νὰ γράψω ὁ πολὺθλιβος ὀλίγον κατ' ὀλίγον, νὰ βάλω λόγια θλιβερά, πικρά, φαρμακωμένα ὅ περὶ τῶν ξένων ταῖς πικρῆς, πῶς περκατοῦν στὰ
[ξένα
καὶ πῶς διαβάζουσι τὴν ζωὴν μυριοτυραννισμένα.
νὰ γράψω τὰ παθαίνουσιν οἱ μυριοτυραννισμένοι, ταῖς θλίψεις καὶ τὰ βίασάνα, καὶ ταῖς ἀνισχυντῆς, τὰ δάκρυα καὶ ταῖς χολαῖς ὅπου οὐδὲν τοὺς λείπουν,

*) Ἐς γράφῃ ἕκαστος ὅπως θέλει, ἔς ἀρχαίῃ ὡς ὁ Κ. Βαλέττας, ἢ ἔς χυδαίολογῆ ὡς ὁ Κ. Τερτζέτης, ἢ ἔς μεταχειρίζεται τὸ ἕρος τὸ ὁποῖον κοινῶς παρεδέχθησαν εἰς λοιποὶ λόγισαι, ἀλλ' ἔς διδῆ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ χαρακτήρα ἑλληνικόν, ἔς μὴ παραβαίνῃ καὶ τοὺς γραμματικούς κανόνες οὓς τηροῦσι καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ λαοῦ. Οὐδεὶς τούτων ἠκούσθη λέγων, ὡς ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἱστορικοῦ ἱπομνήματος (ἐν σελ. μγ' καὶ β) « δαπάνη δὲ ἦν δὲν ἐπαρκούσι » καὶ « διὰ πάντα . . . εἶναι τὸ μέλλον ἐνδιαφέρον καὶ τὸ μέλλον ἐπαγωγόν. » Ἀλλὰ μήπως καὶ τὸ μάλλον, τὸ ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ πλέον, ἦναι ἕρθον; Τὸ ἐν σελ. λζ' «κακογεγραμμένα» εἶναι σέλοικον, καὶ τὸ ἐν σελ. λγ' καὶ με' «καταγινώσκω» δὲν λέγεται ἀπολύτως. Ὁ δὲ ἀναγνώστης τῆς πρώτης ταύτης φράσεως τοῦ Προλόγου, « ἡ ἱστορία ἐνὸς ἔθνους δὲν συνίσταται εἰς μόνην τὴν ἀρχήσιν τῶν γεγονότων », περιμένει μετέωρος νὰ μάθῃ καὶ εἰς τί ἄλλο συνίσταται.